

ปริมนทลสาธารณะ (public sphere)

ในประวัติศาสตร์จีนปลายราชวงศ์ชิง (1840s-1910s)

Public sphere during the latter period of Qing Dynasty

จุฬาลักษณ์ ปลัมปัญญา

บทคัดย่อ

บทความนี้ต้องการแสดงถึงลักษณะปริณทลสาธารณะในประวัติศาสตรจีนช่วงปลายราชวงศ์ชิง (1644-1911) ที่มีบริบททางประวัติศาสตร์และกรอบทางวัฒนธรรมที่ต่างออกไปจากตะวันตก ปริณทลสาธารณะในจีนนั้นเป็นผลจากรูปแบบทางสังคมดั้งเดิมที่สร้างพื้นที่ให้ปัญญาชนชาวจีนมีบทบาทในสังคมจีนอย่างเข้มแข็ง และเมื่อรัฐไม่สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นได้ ปัญญาชนจีนจึงใช้พื้นที่ดังกล่าวเข้ามามีบทบาทในการจัดการท้องถิ่นมากขึ้น จนกระทั่งสื่อสมัยใหม่เริ่มเข้ามามีบทบาทในสังคมจีน ปัญญาชนชาวจีนจึงใช้เทคโนโลยีที่เกิดขึ้นนี้เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ความคิดของพวกเขาและสร้างพื้นที่ถกเถียงให้เกิดขึ้นในสังคม บทความนี้จะนำเสนอรูปแบบพัฒนาการดังกล่าว และอธิบายว่าเหตุใดปริณทลสาธารณะในจีนจึงแตกต่างจากปริณทลสาธารณะในยุโรป

Abstract

This article attempts to describe the apparent public sphere during the latter period of Qing Dynasty whose historical and cultural framework differs from the one in Europe. China's public sphere is a result of its traditional civil society which designates a constant stronger role in society for its intelligentsia. Qing Dynasty's inability to relieve local disasters triggers a political turmoil caused by its intelligentsia who aim for a broader and higher position in the local administration. As a result of modern media's more prominent role in Chinese society, Chinese intelligentsia takes advantage of this modern technology to propagate and disseminate their ideas and to arrange for a more discussible sphere in the community. This article tries to illustrate this revolution in media and tries to explain why the Chinese public sphere differs from the one in western culture.

เจอร์เก้น ฮาเบอร์มาส (Jurgen Habermas) นักวิชาการชาวเยอรมัน ได้เสนอทฤษฎีปริมณฑลสาธารณะ (Public sphere) เป็นครั้งแรกในงานวิทยานิพนธ์ของเขาที่ชื่อว่า The Structural Transformation of the Public Sphere (ตีพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษในปี 1989) ฮาเบอร์มาสเห็นว่า ปริมณฑลสาธารณะ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาเฉพาะศตวรรษที่ 17-18 ในยุโรปและเป็นส่วนหนึ่งของการเกิดชนชั้นกลาง (bourgeois) อันเป็นส่วนประกอบของกระบวนการสร้างแนวคิดประชาธิปไตยของประชาสังคม (civil society) ในสังคมได้โดยที่สาธารณะ (public) ของมณฑลสาธารณะนี้จะต้องมีคุณลักษณะของชนชั้นกลาง ประกอบด้วยบุคคลผู้มีทรัพย์สินพร้อม มีความรู้ อาศัยในเมือง และเริ่มมีส่วนร่วมทางการเมือง นอกจากนี้ยังเกิดขึ้นได้ภายใต้เงื่อนไข “สภาพทางสังคมในขณะนั้นจะต้องมีคุณสมบัติใกล้เคียงกับสภาวะอันมีเสรีภาพ ซึ่งทำให้อำนาจประโยชน์ของชนชั้นกลางเทียบเท่ากับผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ และเมื่อสังคมอยู่ในสภาพของทุนนิยม ปริมณฑลสาธารณะจะเป็นแกนหลักของสถาบันรัฐและเป็นพื้นที่ที่ชนชั้นกลางสามารถแสดงอำนาจการจัดการทางสังคมได้” ฮาเบอร์มาสกล่าวว่ากระบวนการเช่นนี้ไม่ได้ดำเนินไปโดยตลอด โดยที่สามารถถดถอยลงได้ด้วยกระบวนการทางประวัติศาสตร์ (historical process) ที่เหมาะสม (Rowe, 1990: 311)

ดังที่กล่าวแล้วว่าจุดสำคัญของปริมณฑลสาธารณะของฮาเบอร์มาสเกิดขึ้นมาในช่วงเวลาเฉพาะ โดยมีปัจจัยสนับสนุนคือการเปิดกว้างของระบบเศรษฐกิจ ซึ่งแน่นอนว่าทุนนิยมเป็นสิ่งกระตุ้นที่ทำให้เกิดการเปิดกว้างนี้ขึ้น นั่นคือช่วงเวลาของลักษณะทางสังคมและการพัฒนาทางการเมืองที่พัฒนาเป็นรูปแบบเฉพาะในศตวรรษที่ 16 กระบวนการดังกล่าวจะผลักดันให้เกิดชนชั้นกลางและปริมณฑลสาธารณะในศตวรรษที่ 17-18 ในยุโรปตะวันตก ในอีกแง่หนึ่งเมื่อพิจารณาว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญที่ก่อให้เกิดปริมณฑลสาธารณะนั้นจำเป็นต้องเข้าใจว่าเศรษฐกิจแบบทุนนิยมสร้างการรวมกลุ่มรูปแบบใหม่ที่มีภาคส่วนของการติดต่อสื่อสารเข้ามาเกี่ยวข้อง (communications sector) เพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสารและข้อมูลใหม่ๆ พื้นที่เหล่านี้ปรากฏทั้งในสถานที่จริง เช่น ร้านกาแฟในอังกฤษ ชาลอนในฝรั่งเศส โรงภาพยนตร์ โรงละคร ห้องสมุดสาธารณะ และพื้นที่เสมือน คือ วรรณกรรมและงานเขียนต่างๆ

วารสารและสื่อสิ่งพิมพ์ที่ก่อให้เกิดพื้นที่ในการวิพากษ์ในสังคม โดยสิ่งพิมพ์ที่สำคัญที่สุดคือหนังสือพิมพ์รายวัน

ปริมณฑลสาธารณะก่อให้เกิดพื้นที่ตรงกลางระหว่างชนชั้นล่างและชนชั้นปกครอง การเกิดของสื่อใหม่ทำให้เกิดกิจกรรมวิพากษ์และจะนำไปสู่การสร้างความต้องการในสังคม ความถูกต้องนี้ไม่ได้หมายถึงความถูกต้องในแง่ของคุณธรรม แต่หมายถึงการทำให้ความเห็นสาธารณะชนเป็นเรื่องถูกต้อง อันเป็นการสร้างอำนาจให้แก่สาธารณะ สำหรับฮาเบอร์มาสสิ่งที่สำคัญต่อพัฒนาการปริมณฑลสาธารณะมีอยู่สองประการ คือ 1) การที่ชนชั้นกลางใช้พื้นที่เหล่านี้ถกเถียงกันอย่างมีเหตุผล 2) การถกเถียงเหล่านี้สร้างอำนาจให้แก่ชนชั้นกลางปริมณฑลสาธารณะ จึงสามารถสร้างแรงกดดันเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางสังคมและทางการเมือง (Crossley and Robert, 2004: 4) อย่างไรก็ตามปริมณฑลสาธารณะของฮาเบอร์มาสมีความคลุมเครืออย่างยิ่ง เมื่อพิจารณาว่าอำนาจของสาธารณะเกิดขึ้นมาพร้อมๆ กับเครื่องมือของรัฐ (state apparatus) ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายหรือการเก็บภาษี ฮาเบอร์มาสให้ความเห็นว่า “ในบางครั้ง สาธารณะก็เกิดขึ้นอย่างง่ายดายด้วยการเกิดของความเห็นสาธารณะ ซึ่งเกิดขึ้นเพื่อต่อต้านรัฐบาล” และลักษณะของปริมณฑลสาธารณะนี้ค่อยๆ สูญสลายไปเมื่อมีการเลือกตั้งที่ขาดการถกเถียงวิพากษ์ โดยฮาเบอร์มาสได้สรุปว่า “ปริมณฑลสาธารณะที่เกิดขึ้นโดยคนเฉพาะกลุ่ม ขาดการเข้าถึงของคนทั่วไป ไม่เป็นปริมณฑลสาธารณะที่สมบูรณ์” (Rowe, 1990: 313)

ในบริบทของจีน นักจีนศึกษาต้องศึกษาปริมณฑลสาธารณะอย่างระมัดระวัง เฟดเดอริก เวคแมน เจอร์ (Frederic Wakeman Jr.) ชี้ว่าการระบุพื้นที่เหล่านี้ในจีนตามความหมายของชาวตะวันตกเป็นเรื่องยาก อันเป็นสาเหตุของความเห็นที่ขัดแย้งในหมู่นักจีนศึกษา เขาได้อธิบายว่าสำหรับจีนแล้ว การแสดงออกทางกิจกรรมทางการเมืองของชนชั้นสูงหรือปัญญาชนถูกแบ่งเป็นสามพื้นที่ 1) คือ คำว่า กวน (Guan) หมายถึง “ข้าราชการ ขุนนาง หรือสาธารณะ” 2) คือ กง (Gong) หมายถึง “สาธารณะ หรือ ซึ่งเปิดกว้างให้แก่ทุกคน” ทั้งสองซึ่งเป็นนัยว่าเป็นพื้นที่ที่ของชนมีการศึกษาหรือมีฐานะ 3) คือ ซื่อ (Si) หมายถึง “ส่วนตัว ส่วนบุคคล เห็นแก่ตัว

บางส่วน ไม่ยุติธรรม เป็นความลับ ของต้องห้ามผิดกฎหมาย” เวคแมนเห็นว่าความหมายของพื้นที่ทั้งสามนี้ค่อนข้างไม่ชัดเจน และนักประวัติศาสตร์ผู้ศึกษาพื้นที่สาธารณะในประวัติศาสตร์จีนมักตีความว่า กง ก็คือปริณทลสาธารณะ (Wakeman, 1998: 167) ในขณะเดียวกัน งานของแมรี เบคคัส แรนกิน (Mary Backus Rankin) ที่ว่ากลุ่มคนในพื้นที่สาธารณะได้เกิดขึ้นในสังคมจีนตั้งแต่ราชวงศ์หมิง (Ming Dynasty, 1368 - 1644) ในความหมายของแรนกิน สาธารณะ หรือ กง ในจีนคือการรวมกลุ่มหรือการสร้างองค์กรที่อยู่นอกเหนืออำนาจของข้าราชการเพื่อจัดการกิจการใดๆ ที่ทั้งรัฐและชุมชนมองว่าสำคัญ (Rowe, 1990: 320-21) แรนกินอธิบายความแตกต่างระหว่างปริณทลสาธารณะในตะวันตกและจีนว่าแม้สภาวะการเกิด กง ของจีนจะแตกต่างกับตะวันตกซึ่งเน้นหนักไปที่ชนชั้นกลางและพัฒนาการทางเศรษฐกิจรวมถึงพัฒนาการทางเทคโนโลยีสิ่งพิมพ์ แต่แนวคิดเรื่องพื้นที่ที่เปิดกว้างและเปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนหรือทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างข้าราชการและประชาชนก็สามารถสร้างความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองฝ่ายได้ ดังนั้น ปริณทลสาธารณะในจีนที่เกิดขึ้นจึงเป็นสิ่งที่คาบเกี่ยวและเป็นช่องทางติดต่อระหว่างรัฐและสังคมมากกว่าจะเป็นพื้นที่คั่นกลางระหว่างทั้งสองกลุ่ม (Rankin, 1933: 160)

แรนกินเห็นว่าในราชวงศ์หมิงนั้นกิจกรรมของกลุ่มชนชั้นนำในท้องถิ่น¹ ซึ่งทำให้เกิดเครือข่ายของชนชั้นนำและปัญญาชนภายนอกจากพื้นที่ของรัฐส่วนกลางและรัฐบาลท้องถิ่น เกิดขึ้นได้เพราะปัญหาทางสังคมและวิกฤติทางการเมืองรวมถึงการเปลี่ยนแปลงของรัฐและเศรษฐกิจ อันเป็นผลจากการพัฒนาของระบบการค้า การเกิดขึ้นของเมือง และการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร (Rankin, 1933: 161-62) ซึ่งในแง่ระบบการปกครองนั้น คือการผ่อนคลายการปกครองด้วยระบบรวมศูนย์ที่เข้มงวดที่เคยมีในตอนต้นของราชวงศ์หมิงและการพังทลายของระบบลี้เจีย (lijia) อันเป็นระบบการเก็บภาษี ในแง่ของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้นก็คือการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้รู้หนังสือเนื่องจากการเพิ่มขยายโอกาสทางการศึกษาและการเพิ่มขึ้นของ

¹ กิจกรรมเหล่านี้ เช่น องค์การการกุศล โรงเรียน การจัดการระบบชลประทาน เป็นต้น

จำนวนประชากร สุดท้ายคือการขยายการจัดการทางเศรษฐกิจอันทำให้ชนชั้นสูงในท้องถิ่นเริ่มเข้ามาจัดการกับกิจการทางเศรษฐกิจ โดยนำระบบครอบครัวและความสัมพันธ์แบบประเพณีอื่นๆ เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการ ทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่ต่างออกไปจากตะวันตก สิ่งทีกระตุ้นให้ชนชั้นสูงในท้องถิ่นเข้าแทนที่หรือพยายามเข้าแทนที่อำนาจของรัฐคือการเกิดขึ้นของกบฏไผ่ผิงและกบฏอื่นๆ ในกลางศตวรรษที่ 19 ความสมดุระหว่างรัฐและสังคมได้หายไปเมื่อชนชั้นนำท้องถิ่นเริ่มแสดงบทบาทมากขึ้น ต่อมาระบบทุนนิยมได้เข้ามามีอำนาจในสังคมจีนพร้อมๆ กับการพยายามต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยม ส่งผลให้เกิดการสร้างสถาบันสมัยใหม่ทำให้ชนชั้นนำในท้องถิ่นเกิดการกระตือรือร้นต่อกิจกรรมของประเทศมากกว่ากิจกรรมในท้องถิ่น ความคิดเห็นทางสาธารณะ (public opinion หรือ หยู่ลุน [yulun]) เกี่ยวกับกิจการของประเทศจึงเกิดขึ้น เกิดการเรียกร้องให้เปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐและการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างของรัฐจากประชาชน (Rankin, 1933: 169-70)

สิ่งที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 19 พร้อมๆ กับวิกฤติของประเทศนั้นก็คือสื่อสิ่งพิมพ์สมัยใหม่ที่แพร่หลายอย่างมาก ในประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่นั้นสื่อสิ่งพิมพ์ได้เกิดขึ้นภายใต้การเจริญเติบโตของเมืองท่าตามสนธิสัญญาที่สำคัญ คือ เซี่ยงไฮ้และฮ่องกง สื่อสิ่งพิมพ์เป็นสิ่งที่ฮาเบอร์มาสให้ความสำคัญมาก แนวคิดเรื่องปริมาณพลสาธารณะเน้นความสำคัญของการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางผ่านพื้นที่ของสื่อกลาง ในพื้นที่นี้พลเมืองจะถกเถียงเกี่ยวกับกิจกรรมของพวกเขาทำให้สื่อกลางดังกล่าวพัฒนาเป็นสถาบันที่สำคัญ พื้นที่นี้เป็นพื้นที่ที่แยกตัวออกต่างหากจากรัฐ ดังนั้น สาระของการถกเถียงจึงมีเนื้อหาเกี่ยวกับการวิพากษ์รัฐได้ (Fraser, 1990: 57) ปีแอร์ บูดีเยอร์ (Pierre Bourdieu) ได้ให้ความสำคัญกับหนังสือพิมพ์เช่นกัน โดยบูดีเยอร์เห็นว่ากลุ่มคนหรือสมาชิกของชนชั้นต่างๆ ต่างกับวิภคหนึ่งสื่อพิมพ์ที่มีเนื้อหาสาระที่ต่างกัน พวกเขาซื้อหนังสือพิมพ์ด้วยจุดประสงค์ที่ต่างกันและใช้มันในรูปแบบที่หลากหลาย² สำหรับกลุ่มชนชั้นกลางที่มีการศึกษามากมีแนวโน้มซื้อหนังสือพิมพ์รายวันประเภท “คุณภาพ”³ เนื่องจากพวกเขาคาดหวังว่าจะได้อยู่และมีส่วนร่วม

² ปีแอร์ บูดีเยอร์ เห็นว่า กลุ่มชนชั้นใช้แรงงานจะบริโภคหนังสือพิมพ์เพื่อการบันเทิง รับรู้ข่าวซุบซิบ ผลกีฬา หรือเพียงเพื่อรับรู้ความเห็นของผู้อื่นในประเด็นที่พวกเขาสนใจ (ไม่ว่าพวกเขาจะเห็นด้วยหรือไม่ก็ตาม)

³ หนังสือพิมพ์แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ หนังสือพิมพ์ “คุณภาพ” (qualitative newspaper) และหนังสือพิมพ์ “ปริมาณ” (quantitative newspaper)

ในปริมนทลสาธารณะทางการเมือง (political public sphere) เพื่อลบลบปัญหาและพัฒนาความคิดในการวิพากษ์ประเด็นเหล่านั้น (Robert, 2004: 105-06) ดังนั้น เมื่อพิจารณาในบริบทประวัติศาสตร์จีน การศึกษาเนื้อหาและแหล่งที่มาของหนังสือพิมพ์สมัยใหม่ที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 19 จะทำให้เข้าใจการเคลื่อนไหวของชนชั้นนำท้องถิ่นที่เข้ามาแทนที่พื้นที่ของรัฐและก่อให้เกิดเป็นการเคลื่อนไหวของกลุ่มคนต่างๆ ในสังคมได้เป็นอย่างดี

แม้หนังสือพิมพ์แบบตะวันตกจะเกิดขึ้นในจีนช่วงทศวรรษที่ 1870 แต่หนังสือราชการกึ่งานุเบกษาของรัฐบาล หรือ จิงเป้า (Peking Gazette - Jingbao) เกิดขึ้นก่อนหน้ามากกว่าศตวรรษ จิงเป้าแสดงข่าวสารรายวันในราชสำนักรวมถึงแสดงบันทึกที่เสนอต่อองค์จักรพรรดิถูกส่งผ่านข้ามประเทศและอ่านตามพื้นที่ต่างๆ ของจีนตั้งแต่ศตวรรษที่ 15 โดยข้าราชการท้องถิ่นจะทำการย่อเนื้อหาภายในและเผยแพร่ต่อไป¹⁴ แม้ว่าจิงเป้าจะถูกอ่านในวงกว้างแต่มันก็ส่งผลกระทบต่อสังคมในทิศทางที่ต่างจากหนังสือพิมพ์สมัยใหม่ เนื่องจากจิงเปามีเนื้อหาจากรัฐบาลโดยตรง ในขณะที่หนังสือพิมพ์สมัยใหม่แยกตัวออกต่างหากจากรัฐ (Harrison, 2001: 111-12) แต่ในแง่หนึ่ง จิงเปาก็แสดงถึงความเชื่อมโยงและการติดต่อระหว่างชนชั้นปกครองและชนส่วนล่างของสังคม ระหว่างรัฐและสังคม ระหว่างกลุ่มชนชั้นปกครองและผู้ใต้ปกครอง (Wagner, 2007: 2) ส่วนหนังสือพิมพ์รูปแบบตะวันตกเกิดขึ้นในประเทศจีนในศตวรรษที่ 19 ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ที่จัดทำโดยมิชชันนารีโดยมีจุดประสงค์เพื่อเผยแพร่ศาสนา (Harrison, 2001: 112) ส่วนหนังสือพิมพ์สมัยใหม่ที่สำคัญของจีนคือ เซินเป้า (Shenbao) เกิดขึ้นในทศวรรษที่ 1870 พร้อมๆ กับหนังสือพิมพ์อีกหลากหลาย

¹⁴ นาดาชา วิททิงฮอฟฟ์ (Natascha Vittinghoff) ให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับสื่อจากรัฐว่า ก่อนหน้าที่จะมีระบบเมืองท่าตามสนธิสัญญา รัฐบาลผูกขาดการให้ข่าวสารกับประชาชนโดยมีการเผยแพร่สิ่งพิมพ์ที่เรียกว่า เซียงหยู (Court Gazettes - xiangyue) และ เซิงอี้ (The Public Lectures of the Sacred Edicts - shengyu) ซึ่งจะถูกเผยแพร่โดยผู้ปกครองท้องถิ่นบนกำแพงของแต่ละท้องถิ่น ระบบเซียงหยูเป็นการเผยแพร่พระราชกฤษฎีกาและพระราชกิจขององค์จักรพรรดิในส่วนต่างๆ ของประเทศ ระบบนี้เริ่มตั้งแต่สมัยจักรพรรดิกังซี (Kangxi Emperor, 1654 – 1772) ต่อมาในศตวรรษที่ 19 เซียงหยูไม่ได้รับความนิยมอีกต่อไป อย่างไรก็ตามก็ตีแผ่ให้เห็นถึงการให้ข้อมูลระหว่างผู้ปกครองและผู้ใต้ปกครองของสังคมจีน ดู Natascha Vittinghoff, "Readers, Publishers and Officials in the Contest for a Public Voice and the Rise of a Modern Press in Late Qing China (1860-1880)," *T'oung Pao* 87, no. 4/5 (2001): p.400.

ฉบับที่เกิดขึ้นในยุคเดียวกัน แต่ขณะเดียวกันนั้นจึงเป้าของรัฐก็ไม่ได้หายไปเหมือนอย่างที่เกิดขึ้นในยุโรป มันยังคงมีการผลิตและมีบทบาทในปริบทสาธารณะของจีนต่อไปซึ่งจะกล่าวต่อไป

ดังที่เรานึกได้เน้นย้ำไปแล้ว นอกเหนือจากกบฏไท่ผิง การเกิดขึ้นของเมืองท่าตามสนธิสัญญาอย่างส่งผลสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาทและหน้าที่ของชนชั้นนำท้องถิ่น ความหายนะของกบฏไท่ผิงทำให้เหล่าปัญญาชนจากพื้นที่ที่ได้รับความเสียหายเดินทางสู่เซี่ยงไฮ้หรือฮ่องกงเพื่อมองหาโอกาสใหม่ๆ (Wagner, 2007: 80) เมืองเซี่ยงไฮ้และฮ่องกงในขณะนั้นเป็นส่วนหนึ่งของจีนแต่ก็ไม่ใช่เมืองของชาวจีนในบริบทดั้งเดิม ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1860 เป็นต้นมา การเกิดขึ้นของเมืองท่าตามสนธิสัญญาที่ตอบรับรูปแบบทางสังคมทางตะวันตกสร้างความท้าทายให้แก่จีนสมัยใหม่ บรรดาภาคในเมืองเหล่านี้อักระตุ้นการเกิดของปัญญาชน (wenren) สมัยใหม่ที่ต่างจากปัญญาชนในระบบประเพณี ปัญญาชนหรือชนชั้นนำท้องถิ่นที่เดินทางจากพื้นที่ต่างๆ เข้าสู่เซี่ยงไฮ้ต่างมีความรู้และผ่านการสอบรับราชการ การพบกับพื้นที่ที่เปิดกว้างทางวัฒนธรรมทำให้พวกเขาเปลี่ยนความคิดต่อตะวันตกจากความเป็นปฏิปักษ์เป็นความอยากรู้อยากเห็นและสุดท้ายคือการยอมรับ พวกเขาอ่านหนังสือแปลจากภาษาตะวันตกและตระหนักถึงความก้าวหน้าของตะวันตก กลุ่มปัญญาชนสมัยใหม่เหล่านี้บางส่วนอาจเดินทางไปต่างประเทศเพื่อทำหน้าที่ทางราชการ ทำงานในกระทรวงการต่างประเทศของจีน หรืออาจเคยถูกส่งไปต่างประเทศในฐานะนักเรียน พวกเขาเหล่านี้ได้เขียนบันทึกเพื่อบอกเล่าสิ่งที่เห็นและอาจมีความตั้งใจตีพิมพ์สิ่งเหล่านี้หลังจากกลับมาสู่จีนแล้ว ส่วนกลุ่มปัญญาชนในระบบประเพณีที่ไม่ได้ไปต่างประเทศก็จะรับรู้วัฒนธรรมตะวันตกจากเซี่ยงไฮ้และฮ่องกงเมื่อพวกเขากลายเป็นสมาชิกของนักหนังสือพิมพ์ บรรณาธิการ นักแปล ครูในโรงเรียนสมัยใหม่ และพนักงานในโรงพิมพ์รุ่นแรกๆ ของจีน (Yeh, 1997: 420-41)

ในเมื่อปัญญาชนและชนชั้นสูงของชาวจีนคุ้นเคยการเผยแพร่ข่าวสารผ่านสื่อมาเป็นเวลานาน การเกิดขึ้นของนักหนังสือพิมพ์สมัยใหม่ของชาวจีนจึง

เป็นกระบวนการพัฒนารูปแบบการเผยแพร่ข่าวสารตามลักษณะตะวันตกแต่ไม่ใช่สิ่งแปลกใหม่ในวัฒนธรรมจีน ลักษณะของหนังสือพิมพ์สมัยที่เกิดขึ้นนั้นมีความหลากหลายและการนำเสนอข่าวด้วยจุดประสงค์ที่ต่างออกไป นาสชา เก็นซ์ (Natascha Gentz)(Gentz, 2007) อธิบายในงานของเธอโดยเธอศึกษารูปแบบของหนังสือพิมพ์สี่ฉบับคือ เซินเป้า (Shenbao, 1872-1949) ฮุยเป้า (Huibao, 1874) และซินเป้า (Xinbao, 1876-1882) ทั้งสามฉบับผลิตในเซี่ยงไฮ้ ส่วน ซุนฮวน รือเป้า (Xunhuan Ribao, 1874-1949) ผลิตในฮ่องกง ซุนฮวน รือเป้าก่อตั้งโดยหวังเถา (Wang Tao, 1828-1897) ผู้เป็น "บิดาของสื่อสิ่งพิมพ์ของจีน" และหนังสือพิมพ์ของเขาก็ได้ชื่อว่าเป็นหนังสือพิมพ์ที่ผลิตโดยชาวจีนทุกกระบวนการเล่มแรกของประเทศ ส่วนเซินเป้าเป็นหนังสือที่ก่อตั้งโดยกลุ่มพ่อค้าชาวอังกฤษโดยมี เออร์เนส มาเจอร์ (Ernest Major, 1841-1908) เป็นบรรณาธิการ ในขณะที่ฮุยเป้า (1874) และ ซินเป้า (1876-1882) เป็นหนังสือพิมพ์รัฐวิสาหกิจที่ได้รับการสนับสนุนจากข้าราชการและเครือข่ายจากรัฐบาล เก็นซ์ชี้ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 19 คือเครือข่ายความเชื่อมโยงของปัญญาชนกับความสัมพันธ์ระหว่างพ่อค้าและกลุ่มชาวต่างชาติ เซินเป้าก่อตั้งโดยชาวต่างชาติก็จริง แต่บรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ฉบับนี้เป็นชาวจีนที่ส่วนใหญ่มาจากพื้นที่เจียงหนาน (Jiangnan)⁵ (Vittinghoff, 2001) การมีความสัมพันธ์กับ สมาคมมิชชันนารีแห่งลอนดอน (London Missionary Society - LMS) ทำให้พวกเขามีความรู้ของศาสตร์ตะวันตก พวกเขาส่วนใหญ่ศึกษาในระบบจีนประเพณีและบางคนเคยทำงานในระบบราชการจีนมาแล้ว บางคนคุ้นเคยกับหวังเถาผู้ก่อตั้งซุนฮวน รือเป้า สำหรับหนังสือพิมพ์ซุนฮวน รือเป้าเองมีลักษณะการเกิดที่แตกต่างจากเซินเป้าเพราะกลุ่มผู้ก่อตั้งตั้งข้อดทกลงให้ผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดจำเป็นต้องรับผิดชอบด้านการเงินและการจัดการของหนังสือพิมพ์ด้วย ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมกับซุนฮวน รือเป้าจึงมีลักษณะ

⁵ บรรณาธิการหลัก 4 คนมาได้แก่ เจียงจื่อเซียง (Jiang Zhixiang, ?) อู๋ซือหรง (Wu Zirang, 1818-1878) เหอกุ้ยเซิง (He Guisheng, 1840-1894) และเจียนซินโป (Qian Xinbo, 1833-?) เป็นชาวเจียงหนาน ส่วนโจวเถา (Zou Tao, ?-1913) ก็เป็นชาวเจียงหนานเช่นกัน แต่ไม่ได้ทำหน้าที่หลัก คนอื่นๆ เช่น ลี่ซือเฟิน (Li Shifen, 1821-1885) ไชเอ๋อคัง (Cai Erkang, 1852-1920) และเฉินอู่กั๋ว (Shen Yugu, 1808-1898) มาจากพื้นที่อื่น

เป็นชนชั้นสูงใหม่ของฮ่องกง ได้รับการศึกษาจากตะวันตกและอาจเป็นตัวแทนบริษัทต่างชาติหรือเป็นพ่อค้า นอกจากนี้กลุ่มผู้บริหาร ซุนฮวน รือเป่า ยังได้ใช้เครือข่ายทางอาชีพ ผลประโยชน์ทางธุรกิจและเครือข่ายของครอบครัวเพื่อทำให้ซุนฮวน รือเป่า มีความเข้มแข็ง⁷ ส่วนฮุยเป่าและชินเป่าเป็นการผลิตของกลุ่มชาวเซี่ยงชาน (Xiangshan) ที่ไม่พอใจการนำเสนองานของเซินเป่า (Vittinghoff, 2001) หลังจากที่ถูกชุมชนชาวเซี่ยงชานล้มเหลวในการร้องเรียนต่อศาลให้ปิดเซินเป่า พวกเขา ก็ก่อตั้งฮุยเป่าซึ่งมีความเชื่อมโยงกับเครือข่ายของชาวกวางตุ้ง (Guangdong) และหนังสือพิมพ์อื่นในฮ่องกงด้วย ฮุยเป่าประสบปัญหาอย่างมากทั้งเรื่องการเงินและการเสนองานจะต้องเปลี่ยนชื่อเป็นอี้เป่า (Yibao) ในปี 1875 สุดท้ายหนังสือพิมพ์ชินเป่าได้ชื่อว่าเป็นหนังสือพิมพ์ที่อยู่ใต้อิทธิพลของชาวกวางตุ้งอย่างมากและมีการเปลี่ยนบรรณาธิการหลายครั้งต่อมามีการพูดกันว่าชินเป่าได้รับเงินสนับสนุนจากข้าราชการของเตาไท่ (Daotai) บางทีก็กล่าวว่าลีหงจาง (Li Hongzhang, 1823 - 1901) ข้าราชการนักปฏิรูปคนสำคัญของยุคเป็นเจ้าของหนังสือพิมพ์เอง นอกจากนี้ชินเป่ายังมีความสัมพันธ์กับคลังสรรพาวุธแห่งเจียงหนาน (Jiangnan Arsenal)⁸ อีกด้วย

สิ่งที่น่าสนใจก็คือ แม้หนังสือพิมพ์ที่เกิดขึ้นจะเกิดจากเหตุผลต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางธุรกิจหรือการตอบสนองข่าวสารของคนในพื้นที่ แต่นักหนังสือพิมพ์ทั้งหมดพยายามชี้ความสำคัญของหนังสือพิมพ์ของตนเองว่า หนังสือพิมพ์ของตนเป็นสัญลักษณ์การคงอยู่ของศีลธรรมทางประเพณีในแบบขงจื้อ ทั้งนี้เป็นการอ้างความชอบธรรมในการแพร่กระจายข่าวสาร นักหนังสือพิมพ์ชาวจีนในศตวรรษที่ 19 เน้นแนวคิดเรื่องการเผยแพร่ข่าวสารจากผู้ปกครองสู่ผู้ได้ปกครอง และสร้างหนังสือพิมพ์ของตนเองเป็นสถาบันวิพากษ์การใช้อำนาจของผู้ปกครอง ซึ่งเดิมทีนั้น แนวคิด

⁷ กลุ่มผู้ก่อตั้งเริ่มแรก คือ หวงเชิง (Huang Sheng, 1825-1905) อุ๋งฟิง (Wu Tingfang, 1842-1922) หวังเล้า เชนอ้ายถิง (Chen Aiting) และเหอฟูถัง (He Futang, 1818-1871) เป็นสมาชิกของโรงพยาบาลตงฮวา (Dong Hua Hospital) ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นสถานที่รวมผู้มีชื่อเสียงของฮ่องกง ผู้ก่อตั้ง ซุนฮวน รือเป่า ภายหลังได้รับตำแหน่งสำคัญในระบบราชการฮ่องกงและแม้กระทั่งตำแหน่งกงสุลจีนในต่างประเทศ

⁸ คลังสรรพาวุธแห่งเจียงหนาน (Jiangnan Arsenal) ก่อตั้งปี 1865 มีจุดประสงค์เพื่อปรับปรุงกองทัพหลังจากการพ่ายแพ้สงครามของจีนที่มีในศตวรรษที่ 19 หลายครั้ง คลังสรรพาวุธแห่งเจียงหนานมีโรงเรียนสอนภาษาต่างประเทศของตนเองเพื่อให้เจ้าหน้าที่เข้าใจภาษาต่างชาติและสามารถนำเทคนิคหรืออาวุธต่างชาติเข้ามาใช้ได้ยังมีประสิทธิภาพ เจ้าหน้าที่จากโรงเรียนสอนภาษา คลังสรรพาวุธแห่งเจียงหนานได้เข้ามีส่วนในกิจการหนังสือพิมพ์สมัยใหม่ของจีน

เช่นนี้เองที่เป็นต้นกำเนิดของจิงเป้าในระบบการปกครองของจีน แต่นักหนังสือพิมพ์สมัยใหม่ของจีนดึงแนวคิดนี้เข้าสู่การผลิตหนังสือพิมพ์ ทั้งเซ็นเป้าและซุนฮวน รือเป้าเน้นความสำคัญของหนังสือพิมพ์ของตนในแง่เป็นอย่างมาก พวกเขากล่าวอ้างว่าหน้าที่ของหนังสือพิมพ์นั้นคือ “ทำให้ระดับบนและล่างสามารถสื่อสารกันได้” (tong shangxia) นั่นก็คือ การให้ข้อมูลเกี่ยวกับประชาชนแก่รัฐและให้ข้อมูลของรัฐแก่ประชาชน การแพร่กระจายข่าวสารดังกล่าวจะทำให้จักรพรรดิสามารถคงอำนาจอยู่ได้ รัฐบาลจึงควร “เปิดกว้างต่อข่าวสาร” (kai yanlu) ดังนั้น หนังสือพิมพ์เหล่านี้อ้างความจงรักภักดีในการนำเสนอข่าวในขณะเดียวกันพวกเขาก็อ้างสิทธิของการวิพากษ์รัฐในหมู่ประชาชน (Gentz, 2007: 76) การเปิดกว้างต่อข่าวสารที่หนังสือพิมพ์ทั้งหมดหมายถึงนั้นรวมถึงการเผยแพร่ข่าวสารที่คัดลอกหรือดัดตอนจากจิงเป้าเพื่อเผยแพร่ข่าวจากราชการ⁹ นอกจากนี้ การปะทะกันระหว่างเซ็นเป้าและฮุยเป้าแสดงถึงการสร้างฐานะของตนเองเป็นตัวแทนประชาชนของหนังสือพิมพ์ต่างๆ เช่น การที่เซ็นเป้าประณามฮุยเป้าในฐานะเป็นเครื่องมือของรัฐ ละเลยผลประโยชน์ของชาวเซียงไฮ้ และไม่สามารถตอบสนองต่อมติมหาชน (public opinion) ได้ เซ็นเป้าสรุปว่าฮุยเป้าเกิดขึ้นเพื่อต่อต้านเซ็นเป้าเท่านั้น (Vittinghoff, 2001: 78)

ในบรรดาหนังสือพิมพ์ทั้งหมดเกินครึ่งเห็นว่าเซ็นเป้าประสบความสำเร็จและมีความน่าสนใจในฐานะหนังสือพิมพ์สมัยใหม่ของจีนมากที่สุด เนื่องจากเซ็นเป้าพยายามแสดงความจงรักภักดีต่อชาติจีนทั้งที่ก่อตั้งโดยพ่อค้าชาวอังกฤษ ซึ่งหากพิจารณาตามแนวคิดขงจื้อดั้งเดิมแล้ว คนกลุ่มนี้ถือว่าเป็นกลุ่มคนที่ไม่ได้รับการนับถือจากสังคม ในขณะที่ซุนฮวน รือเป้าซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ที่ก่อตั้งโดยชาวจีนทั้งหมดไม่พยายามเปิดพื้นที่ให้ผู้อ่านได้เข้าร่วม เซ็นเป้ากลับมุ่งเน้นการถกเถียงและการติดต่อสื่อสารอย่างเต็มที่ ไม่ว่าผู้อ่านนั้นจะเป็นปัญญาชน พ่อค้า หรือกลุ่มราชการ อันเป็นลักษณะที่ต่างจากสื่อดั้งเดิมอย่างจิงเป้า เนื่องจากจิงเป้าไม่มีพื้นที่

⁹ ซุนฮวน รือเป้า ซึ่งผลิตในฮ่องกงตีพิมพ์เพียงบางส่วนของจิงเป้าแต่ เซ็นเป้า ฮุยเป้า และ อี้เป้า ซึ่งผลิตในเซี่ยงไฮ้ตีพิมพ์ ตีพิมพ์จิงเป้าทั้งหมด

ให้ข้าราชการได้แสดงความเห็นเพราะเป็นการให้ข้อมูลผ่านเดียว กลุ่มข้าราชการท้องถิ่นในเชียงใหม่ใช้เงินเข้าแพร่กระจายความคิดเห็นและการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ และการกระจายความคิดเห็นของกลุ่มข้าราชการนี้เองจะกลายเป็นประเด็นของนักอ่านและเป็นหัวข้อถกเถียงในฉบับต่อไป แม้ในรูปแบบการพิมพ์แล้ว เงินเข้ามีลักษณะเป็นแบบอนุรักษ์นิยมมากกว่าหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น แต่ลักษณะเนื้อหากลับเรียกร้องเสรีภาพและสร้างหน้าข่าวถกเถียงให้เกิดขึ้นได้

ตรงกันข้ามกับเงินเข้า หนังสือพิมพ์รัฐวิสาหกิจอย่างอยู่เข้าแม้มีระยะเวลาการตีพิมพ์ที่สั้น แต่ก็แสดงให้เห็นถึงความพยายามสร้างความสำคัญของการเผยแพร่ข่าวสารจากรัฐสู่ประชาชนมากกว่าการสร้างพื้นที่ถกเถียงในหมู่ชาวจีน แม้จุดประสงค์ของหนังสือพิมพ์ประเภทนี้ไม่ต่างจากเงินเข้าแต่ก็ชี้ให้เห็นถึงความตระหนักรู้ของ ความสำคัญของหนังสือพิมพ์สมัยใหม่ของข้าราชการชาวจีนและความสำคัญของหนังสือพิมพ์สมัยใหม่ในวัฒนธรรมการเมืองจีน อีกทั้งในความเป็นจริงแม้หนังสือพิมพ์ประเภทนี้ไม่มีความโดดเด่น แต่กระนั้นก็ชี้ให้เห็นถึงการพยายามใช้อำนาจสื่อสิ่งพิมพ์ของข้าราชการจีน และสิ่งที่น่าสนใจคือ หนังสือพิมพ์รัฐวิสาหกิจให้ความสำคัญกับกลุ่มพ่อค้าและนักธุรกิจ ในขณะที่เงินเข้าเผยแพร่เฉพาะหมู่ข้าราชการเป็นส่วนใหญ่ แต่หนังสือพิมพ์รัฐวิสาหกิจใหม่นี้พยายามเผยแพร่สู่หมู่พ่อค้าหรือนักธุรกิจด้วย แสดงถึงความสำคัญที่เพิ่มมากขึ้นของกลุ่มทางสังคมกลุ่มนี้ ยิ่งไปกว่านั้น หนังสือพิมพ์ประเภทนี้พยายามดึงชาวต่างชาติมาเป็นผู้อ่านกลุ่มสำคัญ เห็นได้ชัดจากความพยายามแปลบทความภาษาต่างประเทศที่คิดว่าสำคัญของจีนเข้า ดังนั้น การเกิดขึ้นของหนังสือพิมพ์รัฐวิสาหกิจแสดงถึงการยอมรับฐานะทางสังคมและการพยายามคงความสำคัญของข้าราชการจีนในเมืองที่มีความเป็นสมัยใหม่ มากกว่าที่จะคงลักษณะการติดต่อสื่อสารแบบประเพณีดั้งเดิมที่เคยมีมา (Vittinghoff, 2001: 83-84)

สรุป

ความแตกต่างระหว่างปริณิถนพลสารธารณะ ในจีนและตะวันตกนั้นมียากมาย นอกเหนือจากความหมายของคำว่า “พื้นที่” ในบริบทของชาวจีนและชาวตะวันตกจะแตกต่างกันแล้ว การเข้ามามีบทบาททางการเมืองของกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่ชนชั้น

ปกครองของจีนยังแตกต่างจากตะวันตกมากอีกด้วย เพราะเริ่มต้นจากการพังทลายของเครื่องมือของรัฐบาลหมิงซึ่งสร้างพื้นที่ให้แก่ชนชั้นสูงในท้องถิ่นเข้ามาจัดการกิจการในท้องถิ่นโดยได้รับความยินยอมจากรัฐ ชนชั้นสูงท้องถิ่นในปริมนทลสาธารณะมีข้อได้เปรียบกว่าข้าราชการท้องถิ่นตรงที่ข้าราชการท้องถิ่นต้องเปลี่ยนตำแหน่งและย้ายพื้นที่ในเวลาไม่นาน ในขณะที่เดียวกันข้าราชการชั้นสูงไม่มีพื้นที่หรือความคุ้นเคยกับสังคมท้องถิ่น สิ่งที่เกิดขึ้นต่างจากคำอธิบายของฮาเบอร์มาส ซึ่งใช้นิยามของแนวคิดแห่งยุคสมัยการรู้แจ้งของนักคิดชาวสก็อต (Scottish enlightenment) ในการอธิบายประชาสังคมและปริมนทลสาธารณะว่าเกิดขึ้นโดยมีความเป็นปฏิปักษ์กับรัฐ (Wagner, 2007: 2) แต่สิ่งที่เกิดขึ้นในราชวงศ์หมิงเรื่อยมาจนถึงราชวงศ์ชิงตอนต้นคือการประนีประนอมระหว่างรัฐและสังคมโดยมีชนชั้นสูงท้องถิ่นเป็นผู้สร้างพื้นที่ร่วมกัน การประนีประนอมนี้พังทลายลงเมื่อรัฐไม่สามารถจัดการกับหายนะของการเพิ่มขึ้นของประชากร ทุกขภิกภัย กบฏต่างๆ โดยเฉพาะกบฏไท่ผิงได้ การเข้ามาแทนที่รัฐของชนชั้นสูงในท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างซ้ำๆ แต่มีความสำคัญยิ่ง

โดยพื้นฐานทางวัฒนธรรมแล้ว ชาวจีนยอมรับการวิพากษ์รัฐของปัญญาชน โดยเห็นว่าเป็นส่วนหนึ่งของการปกครอง เป็นส่วนหนึ่งของการพยายามอธิบายสังคม ในอุดมคติของชาวจีนว่าสังคมที่ถูกต้องนั้นควรเป็นอย่างไรและควรเป็นเช่นไร การพยายามยกแนวคิดดั้งเดิมขึ้นมาอธิบายการวิพากษ์รัฐในปลายราชวงศ์ชิงนี้เห็นอยู่ทั่วไปในคำประกาศต่างๆ ของหนังสือพิมพ์สมัยใหม่¹⁰ เป็นการอ้างสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและยืนยันว่าตั้งแต่เดิมมาระบบการเมืองของจีนโบราณก็ไม่ได้ปิดตายไม่ให้วิพากษ์วิจารณ์และไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ในขณะเดียวกันการเกิดขึ้นของเมืองท่าตามสนธิสัญญาและฮ่องกงทำให้เกิดชนชั้นปัญญาชนแบบใหม่ที่ต่างออกไปจากสังคมประเพณีของจีน ปัญญาชนเหล่านี้เดินทางสู่เซี่ยงไฮ้และฮ่องกง

¹⁰ เช่นชื่อเป่า (Shibao) ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ของนักปฏิวัติปฏิรูปที่สำคัญของจีนในช่วง 1900s ซึ่งนำแนวคิดเรื่องหมินเบิน (Minben) มาอธิบายความชอบธรรมของหนังสือพิมพ์ โดยหมินเบินเป็นคำอธิบายแนวคิดทางการเมืองของเม้งจื๊อ (Mencius, 371-289 ก่อนคริสตกาล) ซึ่งแปลว่า "ประชาชนคือต้นกำเนิดของชาติ" หมายถึง ผู้ปกครองควรใส่ใจประชาชนเพื่อสร้างเสถียรภาพและความมั่นคงของอาณาจักร หนึ่งในนักปฏิรูปผู้ก่อตั้งหนังสือพิมพ์ฉบับนี้ คือ เหลียงฉีเชา (Liang Qichao, 1873-1929) นักคิดและนักปรัชญาคนสำคัญของจีนในต้นศตวรรษที่ 20

เพื่อแสวงหาโอกาสให้แก่ตนเองรวมถึงใช้ประโยชน์ของการเปิดกว้างของพื้นที่เหล่านี้เพื่อสนองความสนใจทางด้านสังคมและการเมืองของพวกเขา สิ่งที่น่าสังเกตคือในข้อมูลบันทึกทางราชการได้เรียกเหล่าปัญญาชนเหล่านี้ว่า จูรืซือ (“retired gentlemen” - jushi) แสดงให้เห็นว่าแม้ปัญญาชนเหล่านี้จะไม่เข้ารับราชการแต่พวกเขาก็ถูกมองว่ายังคงอยู่ในชนชั้นที่มีความสามารถทางการเมือง (Wagner, 1995: 431) นอกจากนี้ การเกิดขึ้นของเมืองท่าตามสนธิสัญญาทำให้บทบาทและหน้าที่ของปัญญาชนและพ่อค้าเกิดความเหลื่อมล้ำกัน สิ่งที่เกิดขึ้นคือการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มชนชั้นสูงในท้องถิ่นและกลุ่มธุรกิจ ซึ่งทำให้ปริมาณตลาดสาธารณะของจีนที่เกิดขึ้นไม่ได้เกิดจากปัจจัยทางเศรษฐกิจอันก่อให้เกิดชนชั้นกลางดังที่ฮาเบอร์มาสระบุ แต่เป็นวิวัฒนาการของกลุ่มชนชั้นสูงท้องถิ่นที่เคลื่อนตัวเข้าสู่ธุรกิจสิ่งพิมพ์และการสร้างเครือข่ายกับชาวต่างชาติ อันมีลักษณะพิเศษของระบบเมืองท่าตามสนธิสัญญาเป็นสิ่งที่กระตุ้นการเกิดปริมาณตลาดสาธารณะนี้

นอกจากนี้การปะทะระหว่างกลุ่มในปริมาณตลาดสาธารณะที่เกิดขึ้นชี้ให้เห็นผลประโยชน์ทางธุรกิจที่มีต่อสื่อสิ่งพิมพ์ในเมืองท่าตามสนธิสัญญา อย่างไรก็ตาม การอ้างสิทธิ์ในการเป็นกระบอกเสียงของชาวจีนนั้นแสดงให้เห็นว่าปริมาณตลาดสาธารณะที่เกิดขึ้นไม่ได้มีความเป็นหนึ่งเดียว ไม่ได้มีทิศทางเดียวกันและมีการเปิดกว้างทางลักษณะของสื่อเป็นอย่างมาก ซึ่งสร้างพื้นที่การให้ข่าวสารที่หลากหลายและทำให้เกิดกลุ่มผู้อ่านที่หลากหลายตามไปด้วย เป็นการตอบสนองและในขณะเดียวกันก็เป็นผลจากสังคมจีนที่กำลังเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ระบบของโลกใหม่ที่รวดเร็ว

บรรณานุกรม

- Fraser, Nancy. (1990). Rethinking the Public Sphere: A Contribution to the Critique of Actually Existing Democracy *Social Text* no. 25/26 : 56-80.
- Gentz, Natascha. (2007). Useful Knowledge and Appropriate Communication: The Field Journalistic Production in Late Nineteenth-Century China." In: *Joining the Global Public: World, Image, and City in Early Chinese Newspapers, 1870-1910*, edited by Rudolf G. Wagner. Albany: State University of New York Press.
- Harrison, Henrietta. (2001). *China : Inventing the Nation*. Edited by Keith Robbins, Invention the Nation. London: Arnold, a member of the Hodder Headline Group.
- Judge, Joan. (1994). Public Opinion and the New Politics of Contestation in the Late Qing, 1904-1911. *Modern China* 20, no. 1 : 64-91.
- Pye, Lucian W. (1993). "How China's Nationalism Was Shanghaied *The Australian Journal of Chinese Affairs* 29 : 107-33.
- Rankin, Mary Backus. (1933). Some Observations on a Chinese Public Sphere. *Modern China* 19, no. 2 : 158-82.
- Robert, Nick Crossley and John Michael, (ed.) (2004). *After Habermas: New Perspectives on the Public Sphere*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd.
- Rowe, William T. (1990). The Public Sphere in Modern China *Modern China* 16, no. 3.
- Sinn, Elizabeth. (2002). Emerging Media: Hong Kong and the Early Evolution of the Chinese Press. *Modern Asian Studies* 36, no. 2 : 421-65.

Vittinghoff, Natascha. (2001). Readers, Publishers and Officials in the Contest for a Public Voice and the Rise of a Modern press in Late Qing China (1860-1880). *T'oung Pao* 87, no. 4/5 : 393-455.

Wagner, Rudolf G., (ed.) (2007). *Joining the Global Public: Word, Image, and City in Early Chinese Newspapers, 1870-1910*, Suny Series in Chinese Philosophy and Culture. Albany: State University of New York Press.

Wagner, Rudolf G. (1995). The Role of the Foreign Community in the Chinese Public Sphere. *The China Quarterly* no. 142: 423-43.

Wakeman, Jr. Frederic. (1998). Boundaries of the Public Sphere in Ming and Qing China *Daedalus* 127, no. 3 : 167-89.

Yeh, Catherine Vance. (1997). The Life-Style of Four Wenren in Late Qing Shanghai. *Harvard Journal of Asiatic Studies* 57, no. 2 : 419-70.